

Януш Острозький (1554-1620)

Навчаючись ще в юнні роки у Відні, при дворі австрійського імператора Максиміліана I, князь Іоанн Острозький під впливом єзуїтів полишив православну віру і став католиком з ім'ям Януш. Він досягнув найбільших політичних висот з усіх представників династії Острозьких і посідав найвищу світську посаду в Речі Посполитій – каштеляна Краківського, був одним з найбагатших магнатів свого часу, користувався великим впливом і авторитетом серед шляхти та відзначався великою побожністю.

У 1603 р. Межиріч перейшов до Януша згідно з актом розподілу володінь князів Острозьких між ним та його молодшим православним братом Олександром. У цей час стосунки між братами настільки загострились, що майже дійшли до збройної сутички. Отож старий князь Василь-Костянтин Острозький вирішив розділити свої землі між двома синами. Важливим пунктом цієї угоди було те, що обидва брати обіцяли дотримуватися толерантних принципів віротерпимості щодо православних та католиків, гарантували, що збережуть привілеї святинь обох віросповідань на своїх землях та будуть опікуватися ними. Але Януш не дотримався цих умов він віддав православну церкву Святої Трійці в с. Межиріч монахам католицького ордену францисканців. Тихе село Межиріч здавна приваблювало його, оскільки давало можливість відпочинку, духовного зосередження та містичного самозаглиблення, що було особливо важливо для набожного князя. 18 лютого 1605р. він домігся від короля Зигмунта III надання Межирічу магдебургського права, тобто статусу міста, з правом побудови ратуші та міської бані і проведення двох ярмарків на рік: на свята Петра і Павла та Архангела Михаїла згідно з православним календарем.

У 1606 р. в монастирі було розпочато грандіозні будівельні роботи. Князь не шкодував коштів, адже це була його улюблена святиня. Перебудова, що була здійснена одним етапом і завершена приблизно в 1610 році, значно змінили первісний вигляд монастиря і перетворили його на першокласну на той час фортецю – надійний захист під час татарських нападів, міжфеодальних чвар і сутичок з місцевим населенням.

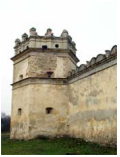
В день Архангела Михаїла 1608 р. у вівтарну стіну Троїцької церкви була встановлена пам'ятна мармурова дошка, на якій був вирізьблений напис про те, що “Во хвалу і славу Бога всемогутнього, єдиного в Святій Трійці, во славу Діви Марії, що народила Господа, святим Станіславу, Альберту, Лаврентію, Франциску, Марії Магдалині монастир утримується князем Янушем Острозьким, каштеляном краківським”. Напевно, одночасно, крім цієї таблиці, у північну та південну стіни храму були вмонтовані ще чотири мармурових дошки, написи яких розповідали про головні перемоги князя у битвах з татарами під Дубно та Острогом у 1577 - 1578 роках, на річці Соб - у 1581 році, а також про перемогу над козаками Косинського в битві під м. П'ятка в 1593 році. Цими таблицями Януш намагався назавжди увіковічнити своє ім'я в збудованому ним монастирі, у якому б завжди возносилися б за нього молитва.

28 червня 1612 р. князь надав Межирицькому монастирю 3 волоки землі над річкою Вілія, вище Межиріча, сад на пасіку та два городи (один за греблею, між Острогом та Межирічем, по правій стороні над річкою Татаровкою, а інший - над річкою Вілія, по лівій стороні, біля фільварку, при дорозі до Кременця), а також сад над ставом, за валом позаду монастиря, крім того ще десятину врожаю зерна озимих та ярих культур із семи своїх фільварків: Більмажа, Гульчі, Мізоча, Здовбиці, Глинська, Здолбунова і Бродова. У тому ж році монастир був переданий єпископу Казиміру Піскорському.

Нові господарі дещо змінили внутрішній і зовнішній вигляд храму. Вівтарна частина була прикрашена ренесансним нервюрним склепінням, у центрі якого розміщена ліпна троянда (розетка). Подібні склепіння є у приміщеннях нижнього поверху північного та південного келійних корпусів, де нині розміщуються Храм Богородиці Виховання, трапезна та майстерня.

З фасадної сторони храму францисканці побудували парапет з бійницями, а на ньому маленьку дзвіничку. На одній вцілілій від неї стінці зараз написана ікона “Покров Божої Матері”. Якщо до господарювання францисканців в православній церкві кожна нава перекривалась півциркульним склепінням, яке назовні храму виражалось півкруглою закомарою, то тепер закомари, а також частково вісьмигранні барабани під куполами були закриті парапетом і спільним дахом. Це зробило храм більш присадковатим і кремезним. До західної сторони храму добудували притвор, а до північної та південної - однакові симетрично розташовані північний і південний келійні корпуси. При добудові корпусів було розібрано два контрфорси, що підперали стіни храму, у підвалі північного крила збереглася підмуровка одного з них.

На монастирському подвір'ї було зведено ряд господарських приміщень. У південно та північно-західних кутках подвір'я було побудовано два корпуси-близнюки, які примикали до внутрішніх стін муру. Південний корпус служив як складське приміщення і частково зберігся до наших днів. Північний був житлом для прислуги, але під час пожежі 1913 р. він згорів і зараз від нього не залишилось й сліду. Біля північного корпусу келій була збудована одноповерхова мурована кухня та інші господарські споруди, які, напевно, були дерев'яними.

Князь Януш подбав і про зведення надійних фортифікаційних укріплень навколо монастиря, оточивши монастирське подвір'я, площею 1 га, оборонними кам'яними мурами, по кутках яких було споруджено 4 кам'яних шестигранних двоярусних башти, Оборонні мури та башти монастиря XVIIст. зона обстрілу з яких досягала 250 градусів. Як уже зазначалось, монастир був важливою ланкою в загальній системі оборони князівських володінь. Тут постійно знаходився збройний загін (залога), яким керував гвардіан монастиря. В разі наступу неприятеля він зобов'язаний був давати притулок за стінами обителі всім навколишнім мешканцям.

У XVI-XVII ст. на території України виникло чимало монастирів, що мали оборонний характер, сформувався особливий тип оборонного монастиря. Особливість Межирицької обителі полягала в тому, що її оборонні мури були органічно поєднані і вписані в систему земляних укріплень самого села. У той час навколо Межиріча звали земляні вали з шестигранними бастіонами, поставленими по кутках валу. В Межиріч можна було дістатися лише через дві проїзні брами: Ізяславську по дорозі на Ізяслав, що збереглася донині, та Дубенську, яка знаходилась там, де тепер центр села; згодом вона була перероблена на пивоварню, а тепер не існує зовсім.

Оскільки Межирицький монастир був улюбленою святинею князя, у яку він часто навідувався, за стінами монастиря, біля земляних валів він збудував свій палац, що до нині не зберігся. Залишилася тільки піч, названа в народі "піччю Януша" - чотирикутна споруда з великими арокчаними проемами, пірамідальним дахом та високим комином, яка напевно призначалась для того, щоб тут грілась варта.

~~поворотна будова Умань Гімн Діакона Олександрів Умань Гімн Діакона Олександрів Умань Гімн Діакона Олександрів~~